

УДК 159.9:316.6:305

Людмила МІХЄВА

кандидат педагогічних наук, доцент,
Хмельницький національний університет
<https://orcid.org/0000-0003-0369-1129>
e-mail: ludamixeeva@ukr.net

Марина РАЦЮК

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Хмельницький національний університет
<https://orcid.org/0009-0002-7617-9580>
e-mail: ratsyukmarina@gmail.com

ГЕНДЕРНІ ВІДМІННОСТІ СЕКСУАЛЬНИХ УСТАНОВОК ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН РАННЬОЇ ДОРОСЛОСТІ

Сексуальні установки особистості формуються у взаємодії індивідуального досвіду та соціокультурних впливів і виступають регулятором інтимної поведінки. У ранній дорослості вони набувають особливої значущості, оскільки інтегруються у структуру особистості та пов'язуються з формуванням ідентичності й досвідом побудови партнерських відносин. Їх зміст варіюється залежно від засвоєних соціальних ролей і нормативних очікувань, що зумовлює необхідність врахування гендерного виміру їх формування та прояву. Метою статті є теоретичне обґрунтування психологічних особливостей гендерних відмінностей сексуальних установок. Встановлено, що для чоловіків більш типовою є орієнтація на автономність і відкритість сексуальності, тоді як для жінок – її включеність у систему емоційної близькості, вибірковість і залежність від міжособистісного контексту.

Ключові слова: сексуальні установки; рання дорослість; гендерні відмінності; психологічні особливості; сексуальна поведінка.

Liudmyla MIKHEIEVA, Maryna RATSIUK

Khmelnytskyi National University

GENDER DIFFERENCES IN SEXUAL ATTITUDES AS A PSYCHOLOGICAL PHENOMENON OF EARLY ADULTHOOD

Sexual attitudes represent a complex, multidimensional psychological construct formed through the interaction of individual and socio-cultural factors, and serve as a regulator of intimate behavior and interpersonal interaction. Their study becomes particularly significant in early adulthood, when sexuality is integrated into the structure of personality and is associated with the formation of identity, value orientations, and the experience of building intimate relationships. In this context, gender differences in sexual attitudes determine the specificity of their content, significance, and modes of expression.

The aim of the article is to provide a theoretical justification of the psychological features of gender differences in sexual attitudes in early adulthood as an integrative construct that combines cognitive, emotional, and behavioral components. The study analyzes contemporary approaches to understanding sexuality, reveals the structure of sexual attitudes, and identifies the factors influencing their formation.

The generalization of scientific approaches has shown that gender differences are manifested in the level of permissiveness, the degree of integration of sexuality into interpersonal

relationships, the nature of cognitive processing of sexual information, and attitudes toward risk. It has been found that male sexuality is more often characterized by autonomy, higher cognitive activation related to sexual content, and a broader range of acceptable behaviors, whereas female sexuality is more closely associated with emotional intimacy, contextual dependence, selectivity, and greater sensitivity to the social and personal consequences of intimate interaction.

The findings indicate that gender differences in sexual attitudes have a systemic nature and are manifested at different levels of psychological functioning, allowing them to be considered as an integrative indicator of personality development in early adulthood.

Keywords: sexual attitudes; early adulthood; gender differences; psychological features; sexual behavior.

<https://doi.org/10.31891/PT-2026-2-28>

Стаття надійшла до редакції / Received 11.04.2026

Прийнята до друку / Accepted 04.05.2026

Опубліковано / Published 28.05.2026

This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons CC-BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

© Людмила МІХЄВА, Марина РАЦЮК

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Проблема сексуальних установок особистості належить до напрямів психологічної науки, що перебувають на перетині багатьох напрямів, зокрема вікової, соціальної, гендерної та консультативної психології. Її актуальність зумовлена тим, що сексуальність у сучасному науковому розумінні не обмежується лише суто фізіологічними процесами, а виступає складним психологічним утворенням, пов'язаним із самосприйняттям, тілесною ідентичністю, емоційною близькістю, ціннісними орієнтаціями, досвідом міжособистісної взаємодії та здатністю особистості будувати інтимні стосунки.

Особливої значущості ця проблема набуває у період ранньої дорослості. Адже саме даний період розвитку особистості пов'язаний із переходом від юнацького, що супроводжується переходом від пошуку себе до більш усвідомленого вибудовування життєвої перспективи, професійної самореалізації, партнерських стосунків та становлення стійкої системи цінностей. У ранній дорослості людина вже має певний досвід соціальної взаємодії, однак її уявлення про партнерство, інтимність та сексуальність поступово уточнюються, переосмислюються та набувають стійкості. Тому, у цей період сексуальність стає не лише сферою фізіологічної активності, а й способом самовираження, підтвердження власної привабливості, переживання близькості, довіри та особистісної значущості.

Важливим аспектом цієї проблеми є гендерна специфіка сексуальних установок. У процесі соціалізації чоловіки й жінки засвоюють різні очікування щодо сексуальної поведінки, допустимості ініціативи, емоційної відкритості, відповідальності, вибірковості у стосунках та ставлення до ризику. Ці очікування не є суто індивідуальними, оскільки вони підтримуються культурними нормами, сімейним вихованням, груповими уявленнями, медіа-образами та досвідом міжособистісної взаємодії. Внаслідок цього сексуальні установки формуються як результат взаємодії біологічних, психологічних та соціокультурних чинників, а гендерні відмінності в цій сфері не можна пояснювати лише статевою приналежністю.

У цьому контексті, практична значущість вивчення гендерних відмінностей сексуальних установок є важливою для психологічного консультування, психоедукаційної роботи з молоддю, профілактики деструктивних моделей поведінки та формування відповідального ставлення до інтимних стосунків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

У психологічній науці сексуальні установки розглядаються як відносно стійка система уявлень і поведінкових орієнтацій, що формується у процесі соціалізації та відображає особливості розвитку інтимно-особистісної сфер. Так, у вітчизняному науковому просторі питання сексуальності як складової розвитку особистості розглядали Л. Дідковська [3], В. Гупаловська [2], І. Потоцька, Т. Рисинець, Л. Лойко [5], які акцентували увагу на її соціально зумовленому характері, зв'язку з ціннісними орієнтаціями, міжособистісними відносинами та процесом формування інтимно-особистісної сфери. У зазначених дослідженнях сексуальні установки визначаються як відносно стійка система уявлень, оцінок і готовності до певних форм поведінки, що формується у процесі соціалізації та індивідуального досвіду.

Натомість у зарубіжній психології значний внесок у вивчення сексуальних установок зробили С. Гендрік і К. Гендрік [10], які обґрунтували їх багатовимірну структуру, виділивши такі компоненти, як дозволеність, відповідальність, інструментальність і комуніональність. Питання гендерних відмінностей у сексуальній сфері також досліджували М. Олівер та Дж. Хайд [12], Г. Ганьйон та В. Саймон [9], які у своїх роботах показали наявність відмінностей у змісті сексуальних установок, але підкреслили їх залежність від соціокультурних чинників. У праці Р. Баумейстера, К. Катанасе, К. Вос [6], Т. Фішера, Закарі Т. Мур та М.-Дж. Піттенгер [8] аналізується

специфіка сексуальної мотивації, що дозволяє розглядати відмінності у сексуальних установках як результат взаємодії біологічних і соціальних факторів.

Проведені дослідження засвідчують, що сексуальні установки формуються під впливом складної системи детермінант і пов'язані з особливостями емоційної сфери, когнітивних уявлень, ціннісних орієнтацій та поведінкових стратегій особистості.

Формулювання цілей статті

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні психологічних особливостей гендерних відмінностей сексуальних установок у ранній дорослості та їх інтерпретації як складного інтегративного утворення, що формується у взаємодії індивідуально-психологічних і соціокультурних чинників.

Виклад основного матеріалу

Рання дорослість виступає важливим етапом онтогенетичного розвитку особистості, який характеризується досягненням високого рівня фізичної, когнітивної, емоційної та соціальної зрілості. У сучасній психології межі ранньої дорослості найчастіше визначаються у проміжку приблизно від 20 до 40 років, хоча окремі дослідники варіюють ці часові межі залежно від соціокультурних умов розвитку особистості. У цей період людина активно реалізує себе у професійній, соціальній та міжособистісній сферах, що супроводжується становленням стійкої системи цінностей, розвитком самосвідомості та формуванням зрілої ідентичності. Дослідники підкреслюють, що рання дорослість є періодом максимальної соціальної активності, відповідальності та інтенсивного розвитку інтимно-особистісної сфери, оскільки саме у цей час актуалізуються потреби у близькості, партнерстві та емоційній підтримці [4].

Саме на цьому етапі особистість активно залучається до встановлення глибоких міжособистісних зв'язків, вибору партнера та побудови тривалих взаємин, що надає сексуальності особливої психологічної значущості. Унаслідок цього сексуальність виходить за межі суто фізіологічної функції та інтегрується у структуру Я-концепції, виступаючи важливим чинником формування особистісної ідентичності, самосприйняття та переживання власної цінності. У ранній дорослості сексуальна сфера набуває тісного зв'язку з потребою у прийнятті, довірі, емоційній близькості та психологічній безпеці, що зумовлює її інтеграцію у систему міжособистісних відносин.

Важливою особливістю цього вікового періоду є також зростання рівня рефлексивності щодо власного тіла, сексуальної привабливості та здатності до побудови інтимних взаємин. Особистість починає більш усвідомлено оцінювати власні потреби, емоційні очікування та цінності у сфері партнерства, а сексуальні установки поступово набувають більшої стабільності та індивідуалізованості. У зв'язку з цим сексуальність виступає не лише формою реалізації біологічних потреб, але й способом самовираження, підтвердження власної значущості та переживання емоційної близькості [3].

Отже, рання дорослість є сенситивним періодом для розвитку інтимності та становлення зрілої сексуальності, оскільки саме у цей час відбувається інтеграція сексуальної, емоційної та ціннісної сфер особистості. Відповідно, особливості сексуальних установок у ранній дорослості можуть розглядатися як важливий показник психологічної зрілості, специфіки міжособистісної взаємодії та загального рівня особистісного розвитку.

Важливим теоретичним кроком у розумінні цього феномену стало усвідомлення його багатовимірної структури. Зокрема, у дослідженнях С. Гендріка і К. Гендріка сексуальні установки розглядаються як система взаємопов'язаних компонентів, серед яких виділяються дозволеність, відповідальність, інструментальність та орієнтація на близькість. Така структура свідчить про те, що сексуальність не може бути зведена лише до рівня поведінки, оскільки вона включає різні аспекти переживання та осмислення інтимності. Це, у свою чергу, відкриває можливість аналізу сексуальних установок як складного психологічного утворення, що поєднує індивідуальні та соціальні виміри [10].

У межах цієї багатовимірності особливого значення набуває проблема гендерних відмінностей, які визначають специфіку формування та прояву сексуальних установок. Варто зазначити, що гендерні відмінності у сексуальних установках не зводяться лише до поведінкових показників, а проявляються у ставленні до сексу, його психологічній значущості та умовах реалізації. При цьому, такі відмінності є результатом складної взаємодії біологічних і соціокультурних чинників, причому останні відіграють визначальну роль у формуванні нормативних моделей сексуальної поведінки [5].

З позицій соціально-рольового підходу гендерні відмінності пояснюються тим, що суспільство формує диференційовані очікування щодо чоловічої та жіночої сексуальності, які закріплюються у процесі соціалізації. Так, вивчення сексуальних установок як соціально зумовленого психологічного утворення поглиблюється у сучасних

дослідженнях сексуальності, де вони розглядаються не лише як результат засвоєння норм, але й як система внутрішньо інтеріоризованих смислів, що організують інтимний досвід особистості [2]. Зокрема, у теорії сексуальних сценаріїв Е. Ганьйона та В. Саймона підкреслюється, що сексуальна поведінка не є спонтанною, а вибудовується відповідно до засвоєних культурних моделей, які визначають, як індивід сприймає, інтерпретує та реалізує інтимні ситуації. У цьому контексті сексуальні установки виступають як внутрішні регулятори, що поєднують соціальні очікування з індивідуальним досвідом та забезпечують узгодженість поведінки і переживання сексуальності [9].

Відповідно до цих соціально зумовлених нормативних очікувань чоловічі сексуальні сценарії переважно характеризуються орієнтацією на фізіологічний аспект сексуальності, більшою ініціативністю та активністю у встановленні інтимних контактів, а також відносною незалежністю сексуальної сфери від емоційного контексту. Крім того, для чоловіків притаманна вища толерантність до різноманітних форм сексуальної поведінки та тенденція сприймати сексуальність як відносно автономну сферу життєвого досвіду. У сукупності це зумовлює формування більш ліберальних сексуальних установок та розширення меж допустимої сексуальної поведінки.

Натомість жіночі сексуальні сценарії, на відміну від чоловічих, характеризуються тісним зв'язком сексуальності з емоційно-особистісною сферою. Для жінок ключового значення набувають довіра, емоційна близькість та психологічний комфорт, які виступають важливими умовами сексуальної взаємодії. Це, у свою чергу, зумовлює більшу вибірковість у виборі партнера та орієнтацію на стабільні й тривалі стосунки. Додатково, у жінок частіше спостерігається поєднання інтересу до сексуальної сфери з внутрішніми обмеженнями та амбівалентними переживаннями, що відображає складність жіночої сексуальної мотивації. Так, у структурі жіночих сексуальних сценаріїв провідну роль відіграє емоційний компонент, тоді як фізіологічний аспект сексуальності переважно інтегрується у ширший контекст міжособистісних відносин [1].

Подальший аналіз дозволяє виявити, що ці відмінності мають глибинний психологічний характер і проявляються на різних рівнях функціонування психіки. Додатково в сексуальних установках в період ранньої дорослості виділяються відмінності, що стосуються когнітивної та мотиваційної організації сексуальної поведінки. Так, у дослідженні П. Ноллера та М. Фіні [11], у яких міжособистісні відносини розглядаються як ключове середовище формування індивідуальних

уявленнь про інтимність і сексуальність, показано, що характер комунікації між партнерами, рівень емоційної відкритості та довіри безпосередньо впливають на формування ставлення до сексуальної взаємодії, її значущості та прийнятних форм реалізації. У цьому контексті сексуальність виступає не ізольованою сферою, а інтегрується у структуру близьких стосунків, відображаючи якість емоційного зв'язку, ступінь взаємної підтримки та психологічної безпеки. Відповідно, сексуальні установки формуються не лише під впливом зовнішніх соціальних норм, але й у процесі індивідуального досвіду переживання близькості, що включає позитивні або негативні емоційні взаємодії, рівень задоволеності стосунками та особливості взаєморозуміння між партнерами. Це зумовлює їх варіативність і динамічність, оскільки зміни у міжособистісних відносинах супроводжуються трансформацією уявленнь про сексуальність, її допустимість і психологічну цінність.

У свою чергу, згідно з дослідженнями Р. Баумейстера, К. Катанасе та К. Вос [6], а також Т. Фішера, Закарі Т. Мур та М.-Дж. Піттенгер [8], чоловіки в середньому частіше демонструють вищу частоту сексуальних думок, фантазій та спонтанних сексуальних асоціацій, що вказує на підвищену когнітивну доступність сексуальних стимулів і більш постійну активізацію сексуально-орієнтованих когнітивних схем. Такі особливості можуть бути пов'язані як із біологічними чинниками сексуальної мотивації, так і з соціалізованими моделями чоловічої сексуальності, що заохочують більш відкриту когнітивну фіксацію на сексуальних стимулах.

Натомість у жінок сексуальні думки та уявлення частіше мають контекстуально зумовлений характер і інтегровані у систему міжособистісних відносин. Вони виникають переважно у зв'язку з емоційно значущими ситуаціями, які передбачають наявність довіри, близькості або стабільного партнерського контексту. Така структура сексуальної когнітивної сфери відображає більшу залежність жіночої сексуальності від соціального та емоційного контексту взаємодії.

Важливим доповненням до цього є аналіз поведінкового рівня, зокрема ставлення до ризику у сексуальній сфері. Дослідження Дж. Бірнса, Д. Міллер, В. Шафер [7], М. Олівера та Дж. Хайд [12] свідчать, що чоловіки в середньому демонструють вищу толерантність до ризику, що проявляється у більшій готовності до експериментування та меншій орієнтації на можливі соціальні наслідки. Жінки, навпаки, характеризуються більшою чутливістю до емоційних і репутаційних аспектів інтимної поведінки, що зумовлює більш обережні стратегії взаємодії.

Тобто, гендерні відмінності сексуальних установок у ранній дорослості мають системний характер і проявляються на когнітивному, емоційному та поведінковому рівнях. Вони формуються у результаті взаємодії індивідуального досвіду, соціокультурних норм та особистісних характеристик, що дозволяє розглядати сексуальні установки як складну, багаторівневу і динамічну систему. Саме такий підхід створює глибинне теоретичне підґрунтя для їх подальшого дослідження як інтегративного показника розвитку особистості та її взаємодії з соціальним середовищем.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Гендерні відмінності сексуальних установок у ранній дорослості виступають важливим чинником регуляції інтимної поведінки та міжособистісної взаємодії. Вони проявляються у різному ступені дозволеності, рівні інтеграції сексуальності в систему емоційних відносин, а також у ставленні до соціальних норм і ризику. Таким чином для чоловіків більш типовою є орієнтація на автономність сексуальної сфери та її відносну незалежність від емоційного контексту, тоді як для жінок – її включеність у систему міжособистісної близькості та нормативну обумовленість поведінки.

Перспективи подальших досліджень доцільно пов'язувати з уточненням психологічної структури сексуальних установок як багатокомпонентного утворення, виявленням закономірностей їх гендерної диференціації та дослідженням умов, за яких відмінності посилюються або нівелюються. Науковий інтерес становить також аналіз узгодженості когнітивних, емоційних і поведінкових компонентів сексуальних установок та їх ролі у регуляції інтимної взаємодії.

Література

1. Войцехівська М. В., Пирог Г. В. Зв'язок релігійності з сексуальними установками української молоді. Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2025. С. 113-116.
2. Гупаловська В. Гендерні особливості сексуальних сценаріїв у ранній дорослості. Сучасні стратегії гендерної освіти в умовах євроінтеграції : Матеріали Міжнар. науково-практ. конф. Тернопіль, 2020. С. 133-134.
3. Дідковська Л. І. Психологічні особливості ставлення до сексу осіб віку ранньої дорослості. Психологічні науки, Випуск 2.12 (103). 2014. С. 72-79.

4. Помилуйко В. Ю. Характеристика вікових стадій дорослості з урахуванням можливостей розвитку ключових компетентностей особистості. Науковий вісник Херсонського державного університету, Випуск 5. Том 2. 2016. С. 50-55.
5. Потоцька І.С., Рисинець Т.П., Лойко Л.С., Герасимчук В.А. Вплив сексуальних стереотипів на соціальне функціонування сучасної молоді. Психологічний часопис, 2019. №9 (29). С. 145-156.
6. Baumeister R. F., Catanese K. R., Vohs K. D. Is There a Gender Difference in Strength of Sex Drive? Theoretical Views, Conceptual Distinctions, and a Review of Relevant Evidence. *Personality and Social Psychology Review*. 2001. Vol. 5(3). P. 242–273.
7. Byrnes J. P., Miller D. C., Schafer W. D. Gender differences in risk taking: a meta-analysis. *Psychological bulletin*. 1999. Vol. 125, no. 3. P. 367-383.
8. Fisher T. D., Moore Z. T., Pittenger M.-J. Sex on the Brain? An Examination of Frequency of Sexual Cognitions as a Function of Gender, Erotophilia, and Social Desirability. *The Journal of Sex Research*. 2012. Vol. 49(1). P. 69-77.
9. Gagnon J. H., Simon W. *Sexual conduct*. 2nd ed. New York : Routledge, 2017. 369 p.
10. Hendrick C., Hendrick S. S., Reich D. A. The brief sexual attitudes scale. *Journal of sex research*. 2006. Vol. 43, no. 1. P. 76-86.
11. Noller P., Feeney J. A. *Close Relationships: Functions, Forms and Processes*. New York : Psychology Press, 2006. 416 p.
12. Oliver M. B., Hyde J. S. Gender Differences in Sexuality: A Meta-Analysis. *Psychological Bulletin*. 1993. Vol. 114(1). P. 29-51.

References

1. Voitsekhivska, M. V., & Pyroh, H. V. (2025). Zviazok relihiinosti z seksualnymy ustanovkamy ukrainsoi molodi [The relationship between religiosity and sexual attitudes of Ukrainian youth]. *Zhytomyrskyi derzhavnyi universytet imeni Ivana Franka*, 113–116.
2. Hupalovska, V. (2020). Henderni osoblyvosti seksualnykh stsenariiv u rannii doroslости [Gender characteristics of sexual scenarios in early adulthood]. *Suchasni stratehii gendernoi osvity v umovakh yevrointehratsii: Materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii*, 133–134.
3. Didkovska, L. I. (2014). Psykholohichni osoblyvosti stavlennia do seksu osib viku rannoi doroslости [Psychological features of attitudes toward sex in early adulthood]. *Psykholohichni nauky*, 2.12(103), 72–79.
4. Pomylyuko, V. Yu. (2016). Kharakterystyka vikovykh stadii doroslости z urakhuvanniam mozhlyvostei rozvytku kliuchovykh kompetentnostei osobystosti [Characteristics of adulthood age stages considering the possibilities of developing key personal competencies]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*, 5(2), 50–55.
5. Pototska, I. S., Rysynets, T. P., Loiko, L. S., & Herasymchuk, V. A. (2019). Vplyv seksualnykh stereotypiv na sotsialne funktsionuvannia suchasnoi molodi [The influence

of sexual stereotypes on the social functioning of modern youth]. *Psykhohichnyi chasopys*, 9(29), 145–156.

6. Baumeister, R. F., Catanese, K. R., & Vohs, K. D. (2001). Is there a gender difference in strength of sex drive? Theoretical views, conceptual distinctions, and a review of relevant evidence. *Personality and Social Psychology Review*, 5(3), 242–273.

7. Byrnes, J. P., Miller, D. C., & Schafer, W. D. (1999). Gender differences in risk taking: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 125(3), 367–383.

8. Fisher, T. D., Moore, Z. T., & Pittenger, M.-J. (2012). Sex on the brain? An examination of frequency of sexual cognitions as a function of gender, erotophilia, and social desirability. *The Journal of Sex Research*, 49(1), 69–77.

9. Gagnon, J. H., & Simon, W. (2017). *Sexual conduct* (2nd ed.). New York: Routledge.

10. Hendrick, C., Hendrick, S. S., & Reich, D. A. (2006). The brief sexual attitudes scale. *Journal of Sex Research*, 43(1), 76–86.

11. Noller, P., & Feeney, J. A. (2006). *Close relationships: Functions, forms and processes*. New York: Psychology Press.

12. Oliver, M. B., & Hyde, J. S. (1993). Gender differences in sexuality: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 114(1), 29–51.